

CENTRU ȘI MARGINE

Thede Kahl

Universitatea Jena, Germania

Stimați cititori ...,

Eram la școală când am auzit prima dată numele orașului Arad. Îmi amintesc foarte bine că mi-a provocat un plăcut sentiment de curiozitate și am presimțit că într-o bună zi voi ajunge acolo, în acel oraș pe care Dumnezeu vă ați reușit să-l transformați într-o singură clipă dintr-un oraș aproape necunoscut mie, într-unul plin de prieteni, un oraș de viitor.

Vă mulțumesc din tot sufletul pentru căldura cu care m-ați așteptat, pentru spectaculoasa manifestare și onoarea de a-mi acorda titlul de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest "Vasile Goldiș", o onoare și o bucurie, pe care o voi interpreta nu doar ca pe o recunoaștere a activităților și publicațiilor mele în domeniul slavisticii și al studiilor românești, ci și ca pe o inspirație pentru o bună colaborare în viitor într-o direcție comună de cercetări transfrontaliere, o colaborare a universităților din Novi Sad (Serbia), Arad (România) și Jena (Germania).

Mă bucur că odată cu acest volum se publică lucrările simpozionului „Europa – margine / centru“, organizat cu dăruire și energie de Vasile Man. Poate că România și alte țări sud-est europene în istoria lor au suferit sau mai suferă încă de o marginalizare în cadrul spațiului european. Din perspectiva occidentală, mai degrabă germană, *Mittleuropa* (Europa centrală) se află undeva în Germania, Austria, Elveția etc. Însă nu trebuie să căutăm mult pentru a avea o perspectivă cu totul diferită. Nu puține atlase rusești prezintă țări ca Albania, Bulgaria sau România ca aparținând Europei de vest (*Zapadnaja Europa*). Deasemenea, trebuie luat în considerare că toată Rusia europeană până la Ural și spațiul fost-sovietic până în Caucaz, definește centrul Europei ca fiind în Diloa (Rachiv), în Ucraina. După cele mai multe definiții internaționale centrul geografic al Europei este considerat zona Transcarpatică în Ucraina. Dacă ne mai gândim la originea *Europei*, personaj din mitologia greacă, *Εὐρώπη*, fiica lui Okeanos și Tethys, sau la discuțiile de astăzi despre capitala culturală a Europei, o inițiativă care a pornit din Grecia modernă, de la Melina Mercouri, care a avut această inițiativă în anul 1985, ne dăm seama cât de mult s-au schimbat lucrurile. Adică Grecia din inițiatora Europei, din centru continentului a devenit acum o țară marginalizată în Europa, o țară la marginea Europei.

Bineînțeles aceste probleme sunt provocate și de punerea ideilor pe o hartă. Dacă definim o zonă, avem imediat un centru și mai multe margini. Definim niște granițe artificiale și construim o identitate de centru și una de margine. Centrul de astăzi poate să fie marginea de mâine, iar marginea de ieri să ajungă deja centrul de azi. România în istoria ei a făcut parte din mai multe imperii și a avut ghinionul de a se afla mereu la marginea imperiului – și a celui otoman și a celui austro-ungar.

Dacă vorbim despre *zone* marginale și centrale, trebuie să ne întrebăm și dacă sunt *limbi* marginalizate. Într-o Europă unită avem nevoie de cunoștințe culturale și lingvistice nu numai de o singură limbă ”centrală” și internațională. Nu este de ajuns să învățăm o limbă cod pentru a ne înțelege. La nivel internațional e necesară limba cod, iar pentru discuțiile politice sau economice poate fi chiar suficientă. Ce limbă ar putea juca rolul limbii cod? S-a dovedit că acest rol îl joacă deja limba engleză. Firesc este să ne orientăm în învățarea unei limbi noi, după limbile mai mult vorbite. Știm cu toții cât de important poate fi, dacă ne interesează să găsim de lucru, să vorbim germană, franceză, italiană, spaniolă, portugheză etc. Dar după părerea mea, când decidem ce limbă vrem să învățăm, nu trebuie să ne orientăm numai după răspândirea ei și numărul de vorbitori, dar și după locul unde ne aflăm noi. Câți oameni știu multe limbi de circulație, dar nici o singură limbă din statul vecin? Cât de mult s-au redus cunoștințele de limba maghiară și sârbă în România de vest, cunoștințele de bulgară în sud? «Cât de mult» arată faptul că de-a lungul graniței României cu Bulgaria, de peste 600 de kilometri, găsim până foarte recent doar un singur pod. Unde sunt bunele legături între vecini în această Uniune Europeană unită? Și ca să nu critic numai situația României, unde este o Germanie care vorbește poloneză sau turcă și unde este o Belgie, care este bilingvă sau trilingvă nu numai pe hârtie? Înainte să învățăm a doua limbă de mare circulație, ar fi bine să ne gândim ce putem face pentru o limbă mai puțin răspândită. Banatul încă este un exemplu de multilingvism și multiculturalitate, dar am văzut cât de repede se pierd limbile mici. De aceea aș vrea să subliniez valoarea limbilor mai puțin vorbite și aș vrea să vă rog să încercați să faceți tot posibilul să păstrăm în viață limbile care se vorbesc încă în jurul Aradului, cum ar fi bulgara, slovacă, șvabă, romani și încă multe altele care deocamdată apar pe harta limbiilor minoritare, dar din păcate nu au nici o garanție de supraviețuire.